

POKLICNI GASILCI LJUBLJANA, SLOVENIJA

Viljem Tomat

V začetku 20. stoletja Slovenci niso imeli svoje države. Bili so kot narod znotraj Donavske monarhije. Leta 1848 so želeli oblikovati samostojno državo, vendar jim je bila priznana le etična individualnost, ime in celovitost. Njihovo gasilsko gibanje se je zato razvijalo podobno kot v vseh kronske deželah.

Položaj Slovencev do ustanovitve samostojne države

Večina Slovencev je takrat živela v deželah, Koroške, Štajerske, Kranjske in na avstrijskem krasu (Gorica in Gradiška, Trst in Istra), majhen del tudi na Madžarskem. Po statistiki je bilo leta 1910 1.349.222 Slovencev, kar je bilo 2,6 % od 52.356.465 kolikor je bilo vsega prebivalstva v Donavski monarhiji. Kronske dežele so imele takrat svoje deželne zbornice iz katerih so pošiljali svoje izvoljene poslance v »Deželni svet na Dunaju« kamor so spadale kronske dežele in Dežele (Cisleithanien). Poleg že naštetih dežel so sem pripadale še Spodnja in Zgornja Avstrija, Salzburg, Tirolska, Vorarlberg. Češka, Moravska, Šlezija, Galicija, Bukovina in Dalmacija. Dežele, ki so spadale pod Štefanovo krono oz. Madžarsko polovico države, so bile poleg Madžarske še Reka, Hrvaška in Slavonija, ki so pošiljali svoje poslance po »Izravnavi 1867« Budimpeštanski deželni svet.

Težnje za samostojno državo pa niso šle v pozabo. Slovensko demokratično mladinsko gibanje »Preporod« se je v letih 1912 in 1913 zavzemalo za razkosanje monarhije in za združitev vseh jugoslovanskih narodov (Slovencev, Hrvatov in Srbov) v enotno in samostojno državo.

Leta 1917 je predsednik kluba poslancev južno slovanskih dežel Anton Korošec v dunajskem parlamentu prebral majniško deklaracijo, ki je razglašala, da se bodo jugoslovanski poslanci zavzemali za združitev vseh ozemelj Slovencev, Hrvatov in Srbov v vsakršnega tujega gospostva prosto državno celoto pod žezlom habsburške dinastije.

Oktobra 1918 je kapitulirala habsburška monarhija in s tem pospešila konec prve svetovne vojne. Ustanovile so se nove države tako tudi 29. oktobra 1918 v Zagrebu država Slovencev, Hrvatov in Srbov, označena tudi kot Država SHS. Narodni svet SHS je bil najvišji oblastni organ. Ta je imenoval Narodno vlado SHS v Ljubljani.

Ker država ni bila mednarodno priznana je regent Kraljevine Srbije razglasil 1. decembra 1918 zedinjenje Države Slovencev, Hrvatov in Srbov s Kraljevino Srbijo v enotno »Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev« z enotno vlado v Beogradu. Kratkotrajna Narodna vlada v Ljubljani je 27. decembra 1918 sklenila podati ostavko.

20. januarja 1919 je bila imenovana Deželna vlada za Slovenijo, ki pa je bila podrejena vladi v Beogradu.

Spor me Italijo in Kraljevino SHS za ozemlje Slovenskega primorja s Trstom in Dalmacijo, kjer je živel več kot pol milijona prebivalcev, ki ga je po vojni zasedla Italija, se je končal z rapalsko pogodbo v korist Italije. Z 12. novembra 1920 podpisano pogodbo se je postavila meja od Trbiža preko Triglava, Podbrda, Logatca, Snežnika do Kvarnerja.

Ta meja je bila vse do začetka druge svetovne vojne v veljavi, formalno celo do uveljavitve mirovne pogodbe z Italijo, ki je bila podpisana v Parizu 15. septembra 1947.

Leta 1920 je država SHS izgubila del ozemlja v dvojezični koroški, po ljudskem glasovanju (plebiscitu) pri katerem se je veliko ljudi odločilo, da ostanejo v Avstriji.. Leta 1910 je bilo na tem območju 66.000 Slovencev, leta 1923 jih je bilo le še 35.000.

Deželna vlada za Slovenijo si je prizadevala znotraj države SHS ohraniti omejeno avtonomijo toda zgodilo se je ravno obratno. Po sprejetju Vidovdanske ustave, 28.6.1921 je bil nacionalni unitarizem (jačanje centralne oblasti) dejansko uzakonjen in posledično je bila ukinjena tudi Deželna vlada za Slovenijo.

Po puču nad srbskim kraljem je bilo leta 1929 z ustavno reformo spremenjeno ime države v Kraljevino Jugoslavijo in postavljena notranja oblast in politična ureditev.

Upravna enota na ozemlju Slovenije je postala Dravska banovina s sedežem v Ljubljani (ena od devetih banovin), kar je ostala do leta 1941.

Jugoslavijo in znotraj nje Slovenijo sta 6. aprila 1941 napadli in okupirali dve od treh držav sil osi Berlin - Rim -Tokio. Temu se je priključila še Madžarska. Kot država je Jugoslavija prenehala obstajati. 10. aprila so Hrvatje razglasili Neodvisno državo Hrvaško. Tako je bila Slovenija odrezana od drugih delov Jugoslavije. Italijani so 3. maja 1941 priključili Italiji Ljubljansko pokrajino. Madžari so razglasili priključitev Prekmurja in tudi Nemška oblast je predvidela pravno priključitev ozemlja za 1. oktober 1941, jo je pa preložila zaradi slovenskega odpora. Področje je bilo, kar zadeva uprave, dodeljeno postavljenima vodjema civilne uprave (Gauleiterjema) za Štajersko in Kranjsko z jasnim namenom potujčiti slovensko ozemlje in uničiti Slovence kot narod. Po kapitulaciji Italije leta 1943 je zasedla celotno ozemlje nemška vojska.

Medtem, ko so slovenske in jugoslovanske partizanske enote, proti koncu druge svetovne vojne leta 1945, osvobodile velik del dežele, so prevzele nadzor nad Trstom in Julijsko

krajino vojaške trupe Velike Britanije, čeprav so sklepi AVNOJ-a predvideli vrnitev slovenskih ozemelj, ki so bila nepravilno priključena Italiji.

Leta 1947 je bilo na iniciativo zaveznikov zaradi sporov med italijanskimi in slovenskimi skupinami prebivalcev, po pariški mirovni pogodbi ustanovljeno STO (svobodno tržaško ozemlje), ki je bilo razdeljeno na dva dela. Tako je bila Julijska krajina cona A pod ravnanjem zavezniške vojaške uprave in cona B pod Jugoslovansko vojaško upravo. Odnosi med conama so se leta 1953 močno zaostri, kar je razrešil Londonski sporazum oktobra 1954. Po njem je Italija dobila cono A, Jugoslavija pa ozemlje cone B. Državna meja med conama pa je bila dokončno določena z Osimskim sporazumom, ki je bil podpisan 10. novembra 1975.

Avstrija, je bila po drugi svetovni vojni do oktobra 1955 razdeljena na štiri okupacijske cone. Za ureditev meja z Jugoslavijo je bilo več konferenc zunanjih ministrov in šele avstrijska državna pogodba iz leta 1955, je vrnila Avstriji suverenost in ureditev meja z Jugoslavijo.

Slovensko Madžarska meja je ostala enaka kot jo je določila Trianonska mirovna pogodba iz leta 1920, bila pa je potrjena v Parizu 15. septembra 1947.

Nova Federativna ljudska republika Jugoslavija je delovala od leta 1945 do njenega razpada leta 1991 na bazi prve jugoslovanske ustave, ki je bila sprejeta 31. januarja 1946. Ljudska republika Slovenija, kasneje imenovana Narodna republika Slovenije, pa Socialistična republika Slovenje, je sklenila leta 1990 na osnovi ljudskega glasovanja da se osamosvoji in loči od jugoslovanske skupnosti. Od 25. junija 1991 živi okoli 2,000.000 Slovencev prvič v politično neodvisni državi ki je od 1. maja 2004 članica evropske skupnosti.

Razvoj gasilskih organizacij

V takih različnih političnih pogojih so se, na ozemlju današnje Slovenije, oblikovale in delovale tudi gasilske organizacije.

V času Avstr-Ogrske monarhije so se po vzoru nemških in avstrijskih pokrajin začele ustanavljati požarne brambe, kot prva gasilsko društvo v Metliki leta 1869. Ideja se je hitro širila in v naslednjih letih je prišlo do ustanovitve veliko požarnih bramb – prostovoljnih gasilnih društev vezano na avstrijski zakon o društvih z dne 15. november 1867. Pogosto je bilo, tudi v predelih z večinskim slovenskim prebivalstvom, in to predvsem v mestih, v uporabi nemško poveljevanje. Del društev je pripadalo leta 1869 ustanovljeni zvezi prostovoljnih gasilskih društev Koroške, del 1870 ustanovljeni Štajerski deželni gasilski zvezi in kasneje leta 1888 oblikovani Krajski deželni gasilski zvezi in so delovala po njihovih statutih do konca prve svetovne vojne.

Prvega junija 1919 so se v novi Sloveniji združile gasilske zveze v Jugoslovansko gasilsko zvezo Ljubljana. Če so bili doslej statuti in podlage za poučevanje največkrat objavljeni dvojezično (nemško in slovensko), je bila po združitvi uveljavljena slovenščina. Po letu 1934 so društva delovala po jugoslovanskem gasilskem zakonu.

V času okupacije v drugi svetovni vojni so gasilci delali pod okriljem okupacijskih oblasti. Po drugi svetovni vojni – po letu 1948, ko je bil sprejet slovenski zakon o gasilstvu so dobili

zopet status prostovoljnih gasilskih društev, ki so bila po letu 1949 povezana v novo Gasilsko zvezo Slovenije.

V glavnem mestu Vojvodine kranjske – Ljubljani, je bil 30. marca 1870 ustanovni zbor Prostovoljnih gasilskih društev. Med drugim so sprejeli sklep, da se v časopisih objavi razpis občanom, s povabilom za sodelovanje. Že pravi dan po objavi se je javilo 26 meščanov. Zagnanost članstva v društvu je pripomogla, da so se ljudje tudi v predmestnih krajih zavzeli za organizacijo svojih PGD. Tako je bilo od leta 1872 do leta 1914 v predmestjih Ljubljane ustanovljeno 16 PGD.

Po ustanovitvi Jugoslovanske države in združitvi Slovencev v en del te države je bilo leta 1918 239 gasilskih društev z 8000 člani. Kasneje so se ustanavljala nova gasilska društva, čeprav so oblasti zelo počasi reševale prošnje za ustanovitev. Tako je imela zveza v letu 1922 že 374 Prostovoljnih gasilskih društev z 12.000 člani, v letu 1925 je bilo 502 društev z 18.000 registriranimi člani.

Nova PGD so se ustanavljala tudi v naslednjih letih in desetletjih – izjema je bila le v času druge svetovne vojne, tako, da ima Gasilska zveza Slovenija danes 1376 PGD s preko 123.000 člani.

Načrt za ustanovitev stalne gasilske straže v deželnem glavnem mestu

V letu 1920 je prišlo znotraj prostovoljnih gasilskih društev tudi do škodljivih pojavov (pijančevanje in beračenje po drugih občinah) in vmešavanja politike in župana v delo društev. Nasprotij med liberalci in klerikalci je bilo vedno več, in to se je odražalo tudi v delu društev.

Ljubljanski župan dr. Ivan Tavčar je decembra 1920 naročil Franu Barletu da pripravi načrt za ustanovitev stalne gasilske straže.

Januarja 1921 je bil načrt pripravljen. Predvideval je, da se določi 16 mož v starosti 18 do 50 let oziroma, če mogoče do 40 let, ki se jih izvežba v gasilstvu za stalno gasilsko službo.

Ta iz 16 mož sestavljena stalna gasilska straža bi se delila v dve enoti s po dvema oddelkoma, ki ima vsak po 4 može. Na čelo teh postavilo bi se »vežbalca« ljubljanskega prost. gasilnega društva Antona Kavčiča. Tej četi da se primerno orodje in cevi, obleko, čelade in kar je potrebno.

Obe enoti s po 8 možmi so bili podrejeni poveljevanju vodji vsakokratne izmene. Enote so se menjavale v 24 urnem ritmu z menjavo službe ob šestih zjutraj. Izmena je razdeljena na dva oddelka s po štirimi možmi. Prvi oddelek je v strogi pripravljenosti v gasilski mestni stražnici in mora biti v slučaju požara pripravljen za takojšen izvoz in posredovanje. Poleg vežbanja in izobraževanja morajo možje delati tudi v domu in delavnicah. Drugi oddelek pa predstavlja rezervo in dela v delavnicah v mestni pristavi. V slučaju požara pojača prvo enoto. Zato je potrebno, da je pristava telefonsko povezana z gasilsko stražnico.

Možje, ki so v rezervi se morajo v slučaju večjega požara, ki se alarmira s topovskim strelom iz gradu, takoj podati v mestno stražarnico za podpora moštvu, ki posreduje.

Vseh teh 16 mož je v slučaju nezgode zavarovanih pri zavarovalni družbi Jugoslavija in sicer za smrtni slučaj za Kr 200.000, za popolno invaliditeto pa Kr 400.000. Poleg tega dobe še razne prispevke od 20.000 – 240.000 za delno invalidnost.

Vsem tem možem se šteje leta pri gasilcih tako, da šteje za pokojnino namesto 12 mesecev 14 mesecev.

Načrta zaradi sprememb v občinski upravi niso takoj izvedli.

Dokončna postavitve poklicnih gasilcev

Dopis Mestnega magistrata z dne 7. Januarje 1922 je odredil, da se mora sprazniti montažno skladišče prostovoljnega gasilnega društva, ker bo poklicno gasilstvo rabilo zelo nujno prostore tam, kjer je sedaj reševalna postaja in telefon. Prvo sobo bo poklicno gasilstvo rabilo za telefonsko stražnico, drugo pa za 4 može, ki bodo tvorili strogo pripravljenost ter se bo v to sobo dalo 4 postelje. Na ta način bi prišlo poklicno gasilstvo v kratkem času do prvega in najnujnejšega prostora in bo izveden tesen stik uradnika (poveljnika) z moštvom in gasilnim orodjem.

Novoizvoljeni občinski svet je na seji 14. marca 1922 ugotavljal, da je prejšnji občinski svet na svojih javnih sejah »opetovano« sklepal o tem, da se Mestni dom izroči v uporabo izključno gasilskim potrebam- gasilki straži, izvršilo pa se ni nič.

Nov sklep zato glasi, da se »Mestni dom« odslej imenuje »Mestni gasilski dom« in da so prostori v njem izključno namenjeni za gasilstvo. Prostovoljno gasilstvo ostane v tem domu toliko časa, dokler ne bo ali samo zidalo ali pa bi mestna občina našla kak drug primeren kraj v drugem delu mesta. Pisarna mestnega »fizikata« naj ostane še nadalje v gasilskem domu, ker so zdravniki nujno potrebni, ter spada rešila služba obenem k gasilski. Vežbalca prostovoljnega gasilnega društva Franca Kavčiča se premesti v hišo, ki se namerava kupiti nad Mestnim domom.

Dodatni predlogi so zahtevali da naj gasilski urad čim preje izdela določila o delokrogu in poslovnik ter organizatorni in disciplinarni statut za poklicne gasilce. Gasilski urad naj stavi predloge glede reorganizacije čuvajske službe na Gradu, ker dva čuvaja nikakor ne zadoščata. Iz uslužbencev na mestu pristavi naj se osnuje rezervna poklicna straža, katera naj se oskrbi z najpotrebnejšim gasilnim orodjem. Občina naj stopi v kontakt z zavarovalnico, da prevzame zavarovanje poklicnih gasilcev v slučaju nezgod. Razen tega je bilo sprejeto, da naj Gasilni urad stopi v dogovor s Prostovoljnim gasilnim društvom Ljubljana glede spremembe pravil.

Uradno poročilo z dne 7.4.1922 pravi, da je polic. zdrav. odsek na svoji seji 5.4.1922 sklenil nasvetovati g županu da pri oddaji mest 8 »provizornih« poklicnih gasilcev imenuje tudi požarnega nadzornika iz vrst mestnega uradništva, ker mag. oficial Janko Hozjan na občinski seji 15. marca 1922 poverjenega mesta ni sprejel.

Oficial mag. Ivan Koleša poroča 8. aprila 1922 da na poziv finančnega odseka oziroma g. župana prevzema mesto v gasilskem referatu združeno z mestom nadzorstva nad mestno tržno stražo – pod pogojem, da ga vpelje v začetno poslovanje gasilskega referata požarni ravnatelj Fran Barle.

O predlogih je razpravljala občinski svet 11. aprila 1922 (seja je bila sklicana najprej za 15. marca in nato prestavljena) in večino predlogov sprejel. Med drugim je sklenil, da naj ravnateljstvo mestnega vodovoda določi uslužbenca, ki bo proti primerni nagradi nadziral hidrante. Nadalje pa je bilo sprejeto tudi, da se statut za poklicno gasilstvo odobri.

Organizatorni statut mestnega poklicnega gasilstva ljubljanskega

Statut navaja, da je poklicno gasilstvo oddelek mestnega magistrata in je podrejeno gasilnemu uradu; ta pa županu in občinskemu svetu, je vojaško organizirano, uniformirano, nastanjeno v uradnih stanovanjih ter uradnih prostorih.

Poklicno gasilstvo tvori del celotnega gasilstva mesta Ljubljana in se uporablja, v kolikor to dopušča gasilska služba v izvrševanju raznih obrtov za mestno občino. Je izvrševalec uradnih poslov in uživa varstvo zakonov kot oblastne osebe in vojaška straža.

Na čelu poklicnega gasilstva je požarno ravnateljstvo. Požarni ravnatelj je vrhovni poveljnik – podrejen županu. Namestnik je višji požarni nadzornik, ki vodi gasilni urad v katerem so še: požarni nadzornik in kontrolor mestne telefonske centrale.

Moštvo sestavljajo: strojni mojster, vaditelj, 2 šoferja - mehanika, 2 telefonista, 4 četniki, 24 mož gasilcev in pripravnikov, 2 čuvaja na Gradu in 1 paznik hidrantov.

Po činih (dostojanstvih) se dele na: vrstarje, členarje in četarje. Četnik lahko postane samo vaditelj ali gasilec »profesionist«.

V službo sprejema gasilce župan. Zahteve pa so: jugoslovansko državljanstvo, starost 20 do 30 let, višina najmanj 1 m 65 cm, krepko zdravje, odslužen rok v kadru, neoporečno življenje in samski stan.

Pripravniški staž je eno leto nakar je preizkušnja pred komisijo 3 članov katere določi župan.

V status mestnih uslužbencev se sprejme gasilec po preteku tri letnega »popolnoma v vsakem pogledu zadovoljivega službovanja«, kar izreče občinski svet.

Službena obljuba in prisega

Pripravnik ki je uspešno opravil preizkus poda službeno obljubo pred komisijo, ki glasi:

»Obljubljam, da bom svoj posel kot uslužbenec mestnega poklicnega gasilstva točno in vestno izvrševal, da bom čuval koristi občine in da bom svoje predstojnike vedno slušal ter vsa povelja ter opravila brez ugovora izvrševal. Obljubljam, da se bom v službi in izven službe vedno dostojno obnašal.«

Pred županom pa izjavi:

»Prisegam pri Bogu vsemogočnemu, da bodem svoj posel kot uslužbenec mestnega poklicnega gasilstva točno in vestno izvrševal ter čuval koristi mestne občine ter občanov.

Posebno pa prisegam, da bom svoje predstojnike v službenih zadevah vedno slušal ter vsa opravila natančno in brez ugovora izvrševal, da bom čuval uradno tajnost, da bom s strankami s katerimi pridem v izvrševanju svoje službe dostojno in pravilno postopal, da bom vse službene dolžnosti po predpisih in ukazih svojih predstojnikov točno in vestno izpolnjeval in da se od tega niti iz sebičnih niti iz drugih razlogov ne bom dal odvracati. Tako gotovo, kakor mi Bog pomagaj!«

Statut ureja tudi prejemke in druge ugodnosti (brezplačno stanovanje, razsvetljavo in kurjavo). Pri odmeri pokojnine računa se 12 mesecev za 16 mesecev. Uradna obleka mora biti napravljena po kroju, ki velja splošno za gasilstvo v Sloveniji: Gasilec mora imeti uradno legitimacijo. Uslužbenci mestnega poklicnega gasilstva se smejo ženiti le z dovoljenjem župana.

Statut določa tudi priznanja in nagrade. Za izredna dela obstoji:

1. pohvala po ravnatelju v dnevnem povelju,
2. pohvala po županu z dekretom ali brez dekreta,
3. denarna nagrada podeljena od občinskega sveta,
4. izvanredno napredovanje,
5. podelitev častne diplome za dolgoletno zaslužno delovanje na polju gasilstva.

Če se poklicni gasilec pregreši ali zanemarja službene dolžnosti, se kaznuje s svarilom, grajo, strogo v dnevnem povelju objavljeno grajo ali odpustom iz službe.

Stroške zdravljenja nosi mestna občina, kolikor jih ne krije zavarovalnica in bolniška blagajna mestnih uslužbencev.

Glede upokojitve, vdovnine, vzgojnine, sirotnine kakor glede vseh drugih določb veljajo določila nove službene pragmatike.

20. aprila je župan Dr. Perič izdal »Uradno poročilo« da je zaradi sklepa da se osnuje poklicno gasilstvo v Ljubljani, treba da se naprave in odredbe glede gasilstva kolikor toliko moderno uredijo, da si v Gradcu ali še kje drugje te naprave ogleda za to določen uradnik g. Koleča Ivan, mag. nadofic. Že 22. aprila je dobil Koleča legitimacijo. Dopis s prošnjo za ogled je bil osredovan magistratu v »Landeshauptstadt Graz« in magistratu »Residenzstadt Wien«.

V poročilu o potovanju piše, da so mu tako v Grazu kot na Dunaju vse pokazali in sicer teoretično in praktično. Posebno so se zanj potrudili požarni ravnatelj dipl. ing. Theophil Qurin, in požarna nadzornika Peter Stanke ter Trumer.

Ustanovitev gasilnega urada

19.5.1922 je objavljeno »Uradno poročilo«: Po sklepu občinskega sveta ustanovil se je **gasilni urad** (dvakrat podčrtano o.p.), ki ima svojo pisarno v Mestnem domu. Ta referat se označi s številko IV. a.

Poročilo je bilo dano v vednost: mestnemu ekspeditu, registratnici, v vložni zapisnik, predsedstvu in vsem GG referentom ter žigosano z žigom z imenom: »MESTNI FIZIKAT v Ljubljani«.

Župan dr. Ljudevit Perič je v smislu sklepa policijsko – zdravstvenega odseka z dne 5.4.1922 določil magistralnega nadoficiala Ivana Koleša požarnim nadzornikom. Službo nadzornika je Koleša nastopil 1. maja 1922.

Dne 15. junija 1922 sta Josip Jerovšek in Ivan (Janez) Koleša dobila legitimacijo požarne policije,. Z njo imata pravico vstopa v vse objekte in uživata iste pravice kot javna policijska straža.

Protestno pismo prostovoljcev

Ljubljansko prostovoljno gasilno društvo je 1. julija 1922 pisalo Mestnemu magistratu, da so pritožbe glede izpraznitve stanovanj v Mestnem domu brez vsake stvarne podlage in društvo ne prizadene v tem oziru prav nobena krivda. Nadalje pravi: »Nazori, ki jih zasleduje zadnje čase mestna občina ljubljanska, hoteč povsem izpodriniti naše društvo iz Mestnega doma in ga spraviti sploh iz površja, so po našem mnenju povsem zgrešeni in se bodo maščevali nad mestno občino samo. Svoje stališče smo jasno obrazložili v spomenici, ki smo jo predložili gospodu vladnemu komisarju dne 12. junija 1922«.

Prvo moštvo

Prva dva poklicna gasilca so v mestu zaposlili konec julija 1922. V oktobru je bilo zaposleno že 10 gasilcev.

Dorni svetnik dr. Senekovič je dovolil gasilcem, z veljavnostjo od 1. novembra 1922 naprej, za nočne in nedeljske službe, posebne dodatke po 1000 Kr ki jih dobe: Rodič –ključavničar, Fatur – mehanik in šofer, Kunej – mehanik in ključavničar, Gornik – mizar, Florjančič Karol ml. – čevljar, Košiček – tapetnik, Žgajnar – šofer; po 500 Kr pa dobijo: Fortuna – sluga, Florjančič st. – krojač, Zotman Ivan - slikar.

Poleg tega poročilo pravi, da naj se do definitivne določitve gospoda dvornega svetnika dr. Senekoviča za dodelitev drugega uradnika kot namestnika določi, za nočno službo g. koncipistu Čehumi, mesečno doklado Kr. 500. Kar zadeva določitve nagrade oziroma doklade za gasilskega nadzornika (Ivana Koleša, op.p.) naj se uveljavi sklep bivšega občinskega sveta.

Prostore so poklicni gasilci dobili v Mestnem domu – telefonsko sobo, pisarno, skupno spalnico za moštvo, kuhinjo in polovico garaže ljubljanskega prostovoljnega gasilskega društva.

Oprema

Oprema je bila v prvem letu zelo skromna. Poklicni gasilci so imeli brizgalno, nekaj cevi, orodja, lestve, osebno opremo in voz za prevoz s konjsko opremo in dva para konj. Že naslednje leto je enota dobila tovorno vozilo in vozilo s brizgalno. Oprema se je v naslednjih letih dopolnjevala in leta 1934 so prejeli 30 m lestev »Magirus«, (Lestev so uporabljali vse do leta 1970 in jo še danes radi pokažejo v paradi starodobnih gasilskih vozil).

Poklicna enota se je imenovala: »**Gasilski urad in reševalna postaja**«. Bila je mestna služba in gasilci uslužbenci mestne občine.

Razvoj kjub protestom prostovoljcev

Drugo pismo mestnemu magistratu je poslal Josip Turk 21. aprila 1923 potem, ko je bila v ljubljanskih listih objavljena uradna vest, da sprejema mestna občina več mož v službo poklicnega gasilstva.

»Proti temu samolastnemu ukrepu mestnega županstva najodločneje protestiram in zahtevam, da se anulira in da se podvržejo reviziji dosedanji izdatki mestne občine za poklicno gasilstvo. Tisočkrat in tisočkrat se je že poudarjalo, da Ljubljana ne potrebuje poklicnega gasilstva. Obstaja še prostovoljno gasilno društvo, ki je bilo doslej vedno kos svoji nalogi in bi bilo tudi v bodoče, če se ga bo s strani občine nekoliko bolj podpiralo in upoštevalo, kot se to godi zadnje čase, ko bi se ga rado kar čez noč pahnilo iz Mestnega doma«.

Pod lastnoročnim podpisom Josipa Turka je zapis »obč. svet.« iz česar izhaja domneva, da ni bil samo načelnik PGD ampak tudi svetnik mestne občine. Od 1. junija 1919 je bil Josip Turk podstarosta Jugoslovanske gasilske zveze Ljubljana, od 15. julija 1928 njen starosta in od leta 1933 na čelu upave Gasilske zajednice za Dravsko banovino do 1936, ko je bil odstavljen.

Kljub takim protestom pa je bilo na seji občinskega sveta 14. maja 1923 sprejeto, da se Ivan Koleša pomakne v VIII. čin. razred z letno plačo 4.750 Din; Karol Kočar – telefonist gas. urada se s 1.6.1923 namesti v stalni stalež mestnih slug 1. plač.stopnje z letno plačo 1.320 Din; Gašper Kunej - reševalec se namesti stalno z vsemi prejemki mest. stal. sluge z vštetjem dobe, ki jo je pridobil pri rešilni postaji. Plača 1.920 Din. Anton Zdravič – uvrsti se kot reševalec v stalež gasilnega urada. Plača 1.800 Din. Ivan Zotman in Fran Florjančič se namestita kot gasilca – pom. reševalca v staležu zač. mestnih slug.

Dosedanje službujoče moštvo: Žgajnar, Košičeg, Gornik, Gutamandl, Kunej, Florjančič Karl, se namesti po določenih organizatornega statuta v stalež: Nnižje tehn. Osebj a I. kat. 2. plač. Stopnje«.

Na seji je bilo določeno še, da se pooblašča gospoda župana, da sprejema moštvo po potrebi začasne službe gasilnega urada do števila določenega v organizatornem statutu.

Prepir pri požaru

Dne 25.10 1923 zvečer je pri požaru na Karlovški cesti pri »Rostoharju« (hišno ime) prišlo do prepira med poklicnim gasilstvom in prostovoljno požarno brambo. Šlo je za medsebojna očitanja da ne znajo ne eni ne drugi vršiti poklica gasilca.. Ogromna množica se je zgražala: »4 milijone nas stane gasilstvo, pa celi dan spite«. Državna policija ni intervenirala ker je bila prevelika zmeda in preveč občinstva (okoli 2000). Red na prizorišču je nastal, ko je prišlo vojaštvo. Naslednji dan so posamezniki tako poklicni kot prostovoljni gasilci podajali policiji in mestnemu magistratu pismene izjave (ena celo na 7. tipkanih straneh) in opisovali kaj in kako se je vse odvijalo in ob tem ugotovili, da je poveljnik na požarišču že po določenih požarnega reda iz leta 1870 župan, ki določi posamezne komisarje, ki skrbijo za red in pravilno izvrševanje.

Druga svetovna vojna

Med italijansko okupacijo od leta 1941 do 1943 je gasilska enota obdržala svojega poveljnika pod nadzorom italijanskih oblasti. Iz vrst prostovoljnih gasilcev pa so ustanovili še enoto pod italijanskim vojaškim poveljstvom. Po kapitulaciji Italije leta 1943 so Nemci združili obe gasilski enoti.

Nov začetek

Po letu 1945 je poklicna gasilska enota dobila enak status kot ga je imela pred vojno to je status mestne službe.

Leta 1947 je prišlo do reorganizacije. Oblast je reševalno službo izločila iz gasilske službe, gasilsko enoto pa preimenovala v »Gasilsko četo ljudske milice«. Reševalna služba je dobila svoje prostore v stari remizi kjer je še danes.

Leta 1954 se je spremenilo ime v »Poklicna gasilska četa«, ki je poslovala kot zavod, ki ga je financiral Okraj Ljubljana.

Leta 1960 se je četa preselila v nove prostore v Vojkovo ulico 19 in se preimenovala v »Gasilsko brigado«. Po ukinitvi okrajev leta 1965 je postala Zavod, ki so ga financirale občine nekdanjega okraja.

Od leta 1972 je delovala zopet pod okriljem mestne skupščine kot njen organ.

Po letu 1991 deluje kot javni zavod mesta Ljubljane pod imenom »Gasilska brigada Ljubljana«.

Druge javne poklicne gasilske enote

Druga največja poklicna enota v Sloveniji je bila ustanovljena v Mariboru leta 1949, v Celju 1956, v Kranju 1959, Ajdovščini 1963 in Trbovljah 1968.

Danes so poklicni gasilci povezani v »Združenje slovenskih poklicnih gasilcev«.

Viri:

Branko Celar, »Slovenija in njene meje«, Visoka policijsko varnostna šola Ljubljana, 2002
Enciklopedija leksikografskega zavoda, Zagreb, 1955
Velika ilustrirana enciklopedija Mladinska knjiga, Zgodovina 2, 1984
Gasilska brigada Ljubljana, 1997
Zgodovinski arhiv Ljubljana, Reg I. 1866, 1868, 1871 in 1872
Dr. Branko Božič gasilstvo na slovenskem, 1988

Ps: Prispevek je bil pripravljen za 20. zasedanje Delovne skupnosti za zgodovino gasilstva in požarnega varstva v CTIF, ki deluje v sklopu Komisije za zgodovino, muzeje in dokumentacijo pri mednarodni gasilski organizaciji. Zasedanje je bilo od 10. do 12. oktobra 2012 v Arheimu, Nizozemska. Prispevek je v nemškem jeziku objavljen v biltenu, ki je izšel ob tej priliki.

Avtor

